

НОВИЙ МІЖРОДОВИЙ ГІБРИД ×CYDOLUS RUDENKOANA MEZHENSKEYJ (ROSACEAE JUSS.)

Наведено опис і зображення міжродового гібриду *Cydonia oblonga* Mill. × *Malus domestica* Borkh.

Вперше гібриди між *Cydonia oblonga* Mill. та *Malus domestica* Borkh. було створено американським селекціонером Лютером Бербанком понад століття тому [1]. Він виростив значну кількість гібридних сіянців, довівши можливість схрещування айви з яблуною, але гібриди виявилися стерильними. Перший фертильний гібрид створив І.М. Рябов у 1936 р. у Нікітському ботанічному саду при схрещуванні яблуні 'Sinap Sari' з айвою (суміш пилку сортів 'Beretzky' і 'Portugal') [6]. У 1955 р. у Болгарії В. Панов отримав інші плодovitі гібриди від запилення айви 'Champion' сумішшю пилку різних сортів яблуні — 'Golden Delicious', 'Jonathan', 'Kandille', 'Winter Gold Parmeane', 'Yellow Belle-fleur'. З них найбільше практичне значення має гібрид № 1 [5]. Цикл морфологічних і цитогенетичних досліджень гібридів селекції І.М. Рябова і В. Панова виконав І.С. Руденко, який створив популяцію різногеномних сіянців F₂ та F₃ [4, 5]. Айвово-яблуневі гібриди іншого походження отримано в Інституті садівництва УААН [2] та Всеросійському НДІ садівництва [7].

До підроду *Pyroideae* Burnett (syn. *Maloideae* C. Weber) родини *Rosaceae* Juss. входять, зокрема, такі гібридогенні роди, як ×*Amelasorbus* Rehder, ×*Crataemespilus* G. Camus, ×*Pyronia* Veitch ex Trabut, ×*Sorbaronia* C.K. Schneid., ×*Sorbocotoneaster* Pojark., ×*Sorbopyrus* C.R. Schneid. тощо, види

яких виникли внаслідок природної чи штучної гібридизації [8].

Існування численних айвово-яблуневих гібридів дає підстави віднести їх до окремого гібридогенного роду. Родові назви для айвово-яблуневих гібридів, запропоновані І.М. Рябовим і І.С. Руденком — відповідно *Malonia* [6] і ×*Cydolus* [4] не є дійсно обнародованими, бо не супроводжувалися вказівками на батьківські роди в належній формі (латиною), як вимагає Міжнародний кодекс ботанічної номенклатури (ст. Н.6, Н.9.1) [3]. Ми вважаємо за доцільне використовувати назву, запроповану І.С. Руденком, — ×*Cydolus* I. Rudenko ex Mezhenkskyj (= *Cydonia* Mill. × *Malus* Mill.). Ураховуючи вагомий внесок І.С. Руденка у практику гібридизації та цитологічні дослідження віддалених гібридів, новий міжродовий гібрид ми назвали на його честь.

×*Cydolus rudenkoana* Mezhenkskyj n. sp. nov. (*Cydonia oblonga* Mill. × *Malus domestica* Borkh.) – Цидолус Руденків

Arbor 4 m altus. Cortex ramorum rubello-fuscus; lenticellae inconspicuae flavescens; ramuli novelli dense pilosus. Gemmae vegetativae triangularia, apice rotundata, rubescens, arcte appressa; gemmae generativae obscuri-brunneae, pubescentia, apice ramuluum generativum rotundatae. Folia alterna, simplicia, elliptica vel elliptico-elongata, apice obtuse acutata, basi rotundata, 5–12 cm longa, 3–6 cm lata, integerrima, supra atroviridia, subtus pallide viridia, tomentosopilosa, nervis bene conspicuis rubescens; petio-



Рис. 1. Цвітіння ×*Cydolus rudenkoana* Mezhen'skyy



Рис. 2. Плодоношення ×*Cydolus rudenkoana* Mezhen'skyy

lo 2–3 cm longo. Flores hermaphroditi, 3–5 cm in diametro, pentameri, praecipue singuli, apice ramulum annotinorum; petala orbiculata ad obovata, unguiculata, in alabastris pallide rosea, deinde alba; stamena antheras luteos, filamentis violaceos. Fructus pomi, globosi, apicem versus angustati, apex costatus, 4–6 cm in diametro, sepali, aetate juvenili dense pilosi, ad fructuum maturitatem glabri, lucide lutei, cerati, 5–8-loculosi; pulpa flavento-alba, solida, acerba. Semina obovoidea, basi attenuata, 5–10 mm longa, brunnea, oligospermi. Fl. V, fr. IX.

Т у р у s : Ucraina, dit. Doneckiensis, distr. Artemivskiensis, in hortus Statio Exploratoria Res Plantariensis Artemivskiensis, 19 V 2006, fl., 28 VII 2006, fol., 11 IX 2006, fr., legit V.M. Mezhen'skyy (KW).

A f f i n i t a t a : hybrid *Cydonia oblonga* Mill. et *Malus domestica* Borkh.; *Cydonia oblonga* Mill. rami foliaque tomentosa, folia integerrima in mentem revocat, sed pomi maturitate glabri, pulpa magis mollis differt; *Malus domestica* Borkh. folia elongata similis est, a qua inflorescentiae praecipue uniflorae distinguitur.

Дерево заввишки 4 м. Пагони з червонувато-брунатною корою, малопомітними жовтуватими сочевичками, молоді вкриті густими волосками. Ростові бруньки трикутні з

округлою вершиною, червонуваті, щільно притиснуті; генеративні бруньки на верхівках плодоносних пагонів округлі, темно-брунатні, опушені. Листки чергові, прості, еліптичні або еліптично-видовжені, з тупо загостреною верхівкою та округлою основою, 5–12 см завдовжки, 3–6 см завширшки, цілокраї, зверху темно-зелені, знизу блідо-зелені, повстисто опушені, з добре помітними червонуватими жилками; черешок 2–3 см завдовжки. Квітки двостатеві, 3–5 см у діаметрі, п'ятичленні, переважно поодинокі, на верхівках однорічних пагонів; пелюстки округлі до обернено-яйцеподібних, ніготькові, у бутонах світло-рожеві, пізніше біліючі; тичинки з жовтуватими пиляками і фіолетовими філаментами. Плоди — яблука, кулясті, звужені до ребристої верхівки, 4–6 см у діаметрі, з чашолистками, молоді густо опушені, при досяганні голі, ясно-жовті, вкриті восковим нальотом, 5–8-камерні, з жовтувато-білим щільним терпкуватим м'якушем. Насіння обернено-яйцеподібне, з відтягнутою основою, 5–10 мм завдовжки, брунатне, нечисленне. Цвіте в травні, плодоносить у вересні.

Т и п : Україна, Донецька обл., Артемівський р-н, сад Артемівської дослідної станції розсадництва, 19 V 2006, квіт., 28 VII 2006, лист., 11 IX 2006, пл., В.М. Меженський (KW).

Спорідненість: гібрид, що поєднує ознаки *Cydonia oblonga* Mill. та *Malus domestica* Borkh. До першого виду він близький за сильною опушеністю пагонів і листків, цільним краєм листків, до другого — за видовженою формою листків; від першого відрізняється голими при досяганні плодами з менш щільним м'якушем, а від другого — переважно поодинокими квітками.

Нами у F₃ відібрано цінні форми цидолюса за зимостійкістю, розмірами плодів, прищепною сумісністю з яблунею, здатністю до розмноження здерев'янілими живцями.

1. Бербанк Л. Избранные сочинения. — М.: Изд-во иностр. лит-ты, 1955. — 716 с.

2. Матвієнко М.В., Бабіна Р.Д., Кондратенко П.В. Груша в Україні. — К.: Аграрна думка, 2006. — 320 с.

3. Международный кодекс ботанической номенклатуры (сент-луисский кодекс). — СПб.: Изд-во Санкт-Петербург. гос. хим.-фармац. акад., 2001. — 211 с.

4. Руденко И.С. Новые межродовые формы айва × яблоня (×*Cydolus*) // Садоводство. — 1983. — № 10. — С. 29–41.

5. Руденко И.С. Отдаленная гибридизация и полиплоидия у плодовых растений. — Кишинев: Штиинца, 1978. — 196 с.

6. Рябов И.Н. Гибрид культурной яблони с айвой обыкновенной // Отдаленная гибридизация расте-

ний и животных. — М.: Колос, 1970. — Кн. 2. — С. 49–54.

7. Щербанев Г.Я. Особенности получения гибридного потомства айвы и яблони // Сельскохозяй. биол. — 1975. — 10, № 2. — С. 308–310.

8. *Krüssmann G.* Handbuch der Laubgehölze. — Berlin; Hamburg: Paul Parey, 1976. — Bd. 1. — 486 S.; 1978. — Bd. 3. — 496 S.

Рекомендувала до друку
С.В. Клименко

В.Н. Меженский

Артемовская опытная станция
питомниководства Института садоводства УААН,
Украина, с. Опытное

НОВЫЙ МЕЖРОДОВОЙ ГИБРИД × CYDOLUS
RUDENKOANA MEZHENSKYJ
(ROSACEAE JUSS.)

Приведено описание и изображение межродового гибрида *Cydonia oblonga* Mill. × *Malus domestica* Borkh.

V.M. Mezhen'skyj

Artemivsk Nursery Experimental Station
of the Institute of Horticulture of UAAS,
Ukraine, Opytne

A NEW INTERGENERIC HYBRID × CYDOLUS
RUDENKOANA MEZHENSKYJ
(ROSACEAE JUSS.)

The description of a new intergeneric hybrid *Cydonia oblonga* Mill. × *Malus domestica* Borkh. is given.